

چکیده مبسوط

• مقدمه

با توجه به اینکه یکی از عوامل موثر در اعتیاد و سوء مصرف مواد ویژگی‌های شخصیتی افراد است (بال، 2005)، به نظر می‌رسد از جمله عواملی که می‌تواند در سبب‌شناسی اعتیاد به اینترنت نیز مورد توجه قرار گیرد، ویژگی‌های شخصیتی افراد است.

از آخرین نظریه‌های مطرح شده در روان‌شناسی شخصیت می‌توان به مدل پنج عاملی شخصیت (مک‌گری و کاستا، 1987؛ مک‌گری و کاستا، 2008) اشاره نمود که رگه‌های شخصیتی را تحت عنوان پنج عامل روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وظیفه‌شناسی مطرح می‌کند. روان‌رنجورخویی، بی‌ثباتی هیجانی و تمایل فرد برای تجربه استرس و حساسیت نسبت به خطر را منعکس می‌کند. برون‌گرایی تمایل فرد در برقراری ارتباط با دیگران و تجربه هیجانات مثبت را نشان می‌دهد. گشودگی به تجربه با اشتیاق فردی توجه فرد به رویکردهای متفاوت، کنجکاوی و لذت بردن از مسائل مهیج مشخص می‌شود. توافق با تمایل به متکی بودن، همدردی و همکاری همراه است. وظیفه‌شناسی، سخت‌کوشی، سازمان‌یافتگی، دقت زیاد و خودکنترلی را به دنبال دارد (ماسکنل و گودکنو، 2011).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اعتیاد به اینترنت با عزت‌نفس و روابط اجتماعی پایین (تسای و همکاران، 2009)، رفتارهای تکانشی و پرخاشگری (کیم و همکاران، 2008) و ویژگی‌های شخصیتی (زهانگ و همکاران، 2011؛ اخوی و همکاران، 2013) ارتباط معناداری دارد.

بر اساس جستجو در ادبیات پژوهش داخلی، کمتر به نقش ویژگی‌های مختلف شخصیتی نوجوانان و جوانان در استفاده از اینترنت توجه شده است. بنابراین هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان و جوانان در استفاده از اینترنت می‌باشد.

• روش

شرکت‌کنندگان و طرح پژوهش

در این پژوهش همبستگی، جامعه آماری پژوهش دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور همدان بود. تعداد 200 نفر از دانشجویان دختر (100 نفر) و پسر (100 نفر) به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. دامنه‌ی سنی شرکت‌کنندگان بین 19 تا 40 سال با میانگین 24 سال بود.

• ابزار

1- پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت: فرم خلاصه شده پرسشنامه پنج عامل، یک مقیاس مداد و کاغذی است که شامل 44 آیتم می‌باشد و به وسیله جان (1991؛ به نقل از جان و استیواستوا، 1999) طراحی شده و در آن پاسخ هر سوال در طیف پنج درجه‌ای کاملاً مخالف، تا حدودی مخالف، نه موافق و نه مخالف، تا حدودی موافق، کاملاً موافق، مشخص می‌شود.

2- آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ: توسط یانگ (1998) ساخته شده و 20 آیتم دارد. این پرسشنامه جنبه‌های مختلف اعتیاد به اینترنت را سنجیده و به تعیین اینکه آیا استفاده بیش از حد از اینترنت بر جنبه‌های مختلف زندگی فرد تأثیر دارد یا نه می‌پردازد. در مطالعه یانگ و همکاران، پایایی پرسشنامه 0/90 ذکر شده و پایایی به روش بازآزمایی نیز معنی‌دار گزارش شده است. در مطالعه علوی و همکاران (1390)، پایایی آزمون به روش آلفای کرونباخ 0/88 به دست آمد.

• نتایج

جدول 1. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد مطالعه

شاخص‌ها

متغیرها

انحراف استاندارد

میانگین

11/4	48/3	اعتیاد به اینترنت
3/5	23/5	روان رنجورخویی
3/7	23/8	برون‌گرایی
5/4	36/2	گشودگی
5/2	32/4	توافق
4/9	31/3	وظیفه‌شناسی

جدول 2. همبستگی اعتیاد به اینترنت و پنج عامل شخصیت

اعتیاد به اینترنت

0/18*	روان رنجورخویی
-0/07	برون‌گرایی
-0/26**	گشودگی
-0/45**	توافق
-0/25**	وظیفه‌شناسی

** معنی دار در سطح 0/01 * معنی دار در سطح 0/05

یافته‌های جدول 2 نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت با روان رنجورخویی همبستگی مثبت معنادار و با گشودگی، توافق و وظیفه‌شناسی همبستگی منفی معنادار دارد. در تحلیل رگرسیون چندمتغیری گام‌به‌گام مشخص گردید که تنها عامل توافق می‌تواند اعتیاد به اینترنت برای معنی‌داری ضریب F را پیش‌بینی نماید. این عامل به تنهایی 20% از واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌کند، آزمون آماری همبستگی برابر با 49 است که در سطح 0/001 معنی‌دار است.

• بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که میزان استفاده نابجا از اینترنت با ویژگی‌های شخصیتی روان رنجوری ارتباط مثبت و معنادار و با گشودگی، توافق و وظیفه‌شناسی ارتباط منفی و معناداری دارد. مشکلات دوره نوجوانی و جوانی بصورت کمرویی در برابر پرخاشگری، غیر قابل کنترل در برابر کنترل‌پذیری بالا و مشکلات بیرونی در برابر مشکلات درونی از قبیل کنارگیری اجتماعی، اضطراب، افسردگی و شکایات جسمانی قابل تعریف می‌باشد (هولتز و اپل، 2011). چنین ویژگی‌هایی موجب می‌شود افراد به خاطر عدم توانایی در برخورد با چالش‌ها، به اینترنت پناه ببرند. در واقع بر اساس یافته‌های پژوهش، ویژگی‌های افراد روان رنجور می‌تواند آنها را به استفاده بیش از حد از اینترنت سوق دهد.

افرادی که در ویژگی شخصیتی توافق نمره بالایی می‌گیرند دارای ویژگی‌هایی از قبیل نوع‌دوستی، کمک به دیگران، تواضع، سادگی و اعتماد، پیش‌روی به سمت جنبه‌های مثبت اجتماعی و سلامت روانی بیشتری هستند. همین ویژگی‌های شخصیتی افراد سبب می‌شود کمتر به سوی ارتباطات اینترنتی جلب شوند (اخوی و همکاران، 2013).

افرادی که در ویژگی شخصیتی وظیفه‌شناسی نمرات بالایی می‌گیرند دارای ویژگی‌هایی از قبیل کنترل تکانه و تمایلات، بکارگیری طرح و برنامه در رفتار برای رسیدن به اهداف، نمرات بالا در زمینه‌های حرفه‌ای و دانشگاهی، دقیق و وسواسی، محتاط و انعطاف‌پذیر و وقت شناس هستند و معمولاً نمرات پایینی در اعتیاد به اینترنت می‌گیرند (شایق و همکاران، 1388). بنابراین ویژگی‌های چنین افرادی، عدم تمایل آنها را در جذب شدن افراطی به اینترنت به خوبی نشان می‌دهد.

• منابع

- شایق، سمیه؛ آزاد، حسین؛ بهرامی، هادی (1388). بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه‌ی آن با ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانان تهران. *مجله‌ی علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی*، 2، 149-158.
- Akhavi Samarein, Z., Smaeeli Far, N., Yekleh, M., Tahmasebi, S., Yaryari, F., Ramezani, V., Sandi, L. (2013). Relationship between Personality Traits and Internet Addiction of Students at Kharazmi University. *International Journal of Psychology and Behavioral Research*, 2 (1), 10-17.
- Ball, S. A. (2005). Personality traits, problems, and disorders: clinical applications to substance use disorders. *Journal of Research in personality*, 39, 84-102.
- Holtz, P. and Appel. M. (2011). Internet use and video gaming predict problem behavior in early adolescence. *Journal of Adolescence*, 34:49–58.
- Kim. E. J., Namkoong, K., Ku, T. and Kim, S. J. (2008). The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *European Psychiatry*, 23, 212-218.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52: 81–90.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2008). The Five-Factor Theory of Personality. In Oliver P. John, Richard W. Robins, Lawrence A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: theory and research* (pp. 159-180). New York: Guilford.
- Muscanell, N. L. and Guadagno, R. E. (2011). Make new friends or keep the old: Gender and personality differences in social networking use. *Computers in Human Behavior*, 28: 107-112 .
- Tsai, F. H., Cheng, S. H., Yeh, T. L., Shih, C. C., Chen, K. C., Yang, Y. C. and Yang, Y. C. (2009). The risk factors of Internet addiction—A survey of university freshmen. *Psychiatry Research* 167, 294–299.
- Zhong, B., Hardin, M., and Sun, T. (2011). Less effortful thinking leads to more social networking? The associations between the use of social network sites and personality traits. *Computers in Human Behavior*, 27:1265–1271.